

U J K Ö N Y V E K

Kring Miklós: A muraközi országhatár a magyar-horvát viszony történetében. Különlenyomat a Magyar Történettudományi Intézet 1942. évi Évkönyvéből. Budapest, 1942. 68. l.

Különös érdeklődésre számot tartó tanulmány jelent meg e címen a Teleki-intézet Évkönyvében. Muraköz állami hovatartozásának kérdését teszi vizsgálat tárgyává a történelem folyamán, egy olyan magyar területét, amelyet azon a címen próbáltak elszakítani a Szentkoronától, hogy egyházzal a zágrábi püspökséghez tartozik. E tanulmánynak különös jelentőséget ad az a körülmény, hogy ez az állapot az egyházi jurisdiktió tekintetében jelenleg is fennáll.

Szerző széleskörű vizsgálat alapján megdönthetetlen érveket sorakoztat föl a Muraközhez való magyar történelmi jog bizonyítására. Rámutat, hogy Muraköz már a királyság szervezésekor magyar felségterület volt és ott a magyarság jelenléte a hegemoniával volt azonos. Muraköznek a zágrábi püspökséghez való tartozása nem a horvát, hanem a magyar birtoklás mellett szól. A zágrábi püspökség ugyanis, mint magyar királyi alapítás, magyar egyházmegyének tekintetett és mint ilyen, a kalocsai érsek suffraganeusa volt.

Muraköz politikai, társadalmi és egyházi kialakulása, amint azt számos helynév is bizonyítja, magyar vezetés alatt történt. A kereszténység szervezése magyar papok munkája volt. A vármegyei szervezet kialakulása során e terület kezdettől fogva Zala megyéhez tartozott. A középkor egész folyamán egyetlen adat sem került fel Muraköznek szlavon te-

rülethez való tartozása mellett. A Dráva nem tekinthető országhatárnak, hiszen a középkorban más vármegyék területe is átnyult a Dráván túlra. A Zala megyéhez való tartozást mutatja az is, hogy a Dráva medrének gondozását itt mindig Zala megye végezte.

A rendiség korában még a legnehezebb időkben is, mint pl. a Wesselényi összeesküvés, a Zrínyi-birtokok elkobzása, a török uralom legnagyobb kiterjedése idején, midőn találhattak volna ürügyet az elszakításra, Muraköz Magyarország integráns része maradt. II. József magyarellenes területi intézkedései során is osztozott Zala megye sorsában. Nem szakították el a vármegyétől, hanem azzal együtt helyezték a horvát báni kerületbe.

Muraköz állami hovatartozása az egyházi élet terén vált problémává. A török hódoltság alatt magyar területre irányuló erős horvát beszivárgás ugyanis lehetőséget nyújtott a zágrábi püspökségnek a veszprémi és pécsi egyházmegye rovására való terjeszkedésre. Ennek következtében a XVIII. században a zágrábi püspökséget már nem tekintik hazai egyházmegyének. Egyes horvát körök pedig a horvát egyházhoz való tartozás címén igényt emelnek Muraköznek a magyar államtól való elszakítására.

Magyar oldalon, különösen Zala megye vezetőségének részéről, felismerik a fenyegető veszedelemet és lépéseket tesznek annak elhárítására. Festetics György javaslatot tesz Muraköznek a szombathelyi püspökséghez való csatlósására. Sajnálatos, hogy ebben a magyar államterület és nemzeti-ség érdekeit szolgáló vitában a vármegyével és az országgyűlés-

sel szemben az illetékes magyar főpapok és a legfőbb kormányzések a magyar ügyet cserbenhagyták. A szombathelyi püspök egyházigazgatási szempontból nem emelt ugyan kifogást az átcsatolás ellen, de Esztergom és Kalocsa érseke, valamint a helytartónács és a kancellária inkább Zágráb álláspontját osztják. Szerintük Zala megye mozgalma csak a magyar nyelv, nem pedig az egyház ügyét szolgálja. Jüstel államtanácsos pedig kijelenti: „Nincs még kimondva az elv és remélhetőleg nem is lesz, hogy Magyarországon, aki nem törzsökös magyar, annak nyelvét el kell felejtetni és hogy Magyarországon csak a magyar nyelvnek kell uralkodónak lenni.“

A reformkorban a bécsi udvar a magyarellenes illyrizmus álláspontját teszi magáévá. A zalai rendeknek muraközi kerületben a hazai nyelv jogai érvényesülését célzó kívánságai csak olaj voltak a tűzre. 1849-ben, az összeomlással megszűnt magyar államisággal egyidejűleg, Murakózt Horvátországhoz csatolják. E törvénytelen állapot azonban nem sokáig tartott. 1861 január 17.-én Ferenc József elrendelte Muraköz visszacsatolását, ami március 11.-én meg is történt. Ezzel elismerte, hogy a horvát birtoklás semmiféle jogi alappal nem birt. E hosszú vitában Zala megye felelős vezetői, a főispán és alispán teljes tekintélyükkel képviselték a magyar álláspontot. Muraköz állami hovatartozásának kérdése a jugoszláv állam felbomlásakor sem volt vita; újból bekebelezett Zala megyébe.

Az egyházi hovatartozás kérdésében azonban az 1861.-i visszacsatolás nem hozott változást. Muraköz továbbra is a zágrábi püspök-

ség fennhatósága alatt maradt. Ferenc József 1875 november 14.-én Zala megye többszörös sürgetésére hozzájárult ugyan Muraköznek a zágrábi érseki egyházmegyétől való elszakításához és a szombathelyi püspökséghez való csatolásához. Az elcsatolás azonban mégsem történt meg. Muraköz az 1918.-i összeomlást a zágrábi egyházmegye részeként érte meg. A helyzet ma is változatlan. Az ősi Zala megye területéhez visszatért Muraköz jelenleg sem tartozik magyar egyházmegye jurisdikcioja alá.

Szerzőnek nagy tárgyismerettel és hozzáértéssel megírt műve nemcsak tanulságos és érdekesítő olvasmány, hanem fontos bizonyíték a magyar államterület egy integráns részének területi hovatartozása mellett és arra is figyelmeztet, hogy Muraközben az egyházi jurisdikcio megváltoztatásának kérdése is megérett az intézkedésre.

EPERJESSY KÁLMÁN

Pfeiffer Miklós: A katolikus Egyház és a hazai nemzetiségek. (Láthatár kiadása), Budapest, 1942.

Ennek a kis terjedelmű, de igen súlyos tartalmú füzetnek a szerzője, mint a csehszlovákiai magyar katolikus egyetemi ifjúság lelki gondozója, rendkívüli érdemeket szerzett magának a megszállás két évtizedében. A füzet azt az előadást tartalmazza, melyet a szerző az 1942-es debreceni nyári egyetem nemzetiségi előadássorozatában tartott.

A bevezetésben alapvetésképpen előadja a katolikus egyház tanítását a hívek nyelvi és nemzeti jogairól, elmondja ezen elvek megvalósulását a multban s végül vázolja, hogy az egyház az államokkal kötött konkordátumok ré-